

T.C.
ADALET BAKANLIĐI
ULUSLARARASI HUKUK VE DIŐ
İLİŐKİLER
GENEL MÜDÜRLÜĐÜ

SÖZLEŐMELER BÜROSU

Türkiye İle İngiltere Arasında
Hukuki Adli Yardım
Sözleşmesi

Ek 2

624

28 Haziran 1932 - Kanunlar - 28 Haziran 1932

2045

İşbu protokol ikamat mukevelesinin mütemmim cüzüdür. Bu mukavele ile beraber tasdik edilecek ve onunla aynı günde mer'iyet mevkiine girecektir.

Ankara: 29 ağustos 1931

Zekâi

M. Kazimir Olsowski

2045

heret adly

İngiltere ile mün'akit 28 Teşrinisani 1931 tarihli müzakeratı adıyla mukavelenamesi ve bunu musaddak Kanun'

(28 Haziran 1932)

Madde 1 — İngiltere Hükûmeti ile Ankarada 28 teşrinisani 1931 tarihinde imza edilmiş olan Müzahareti Adliye Mukavelenamesi kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2 — İşbu Kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — İşbu Kanunun icrasına Adliye ve Hariciye Vekilleri memurdur.

Mukavelename

Türkiye Reiscumhuru Hazretleri ile Büyük Beritanya, İrlanda ve Denizler ötesinde bulunan Beritanya Dominyonları Kralı ve Hindistan İmparatoru Hazretleri gayri nizaî mevâddi dahi muhtevi olmak üzere hukuk ve ticaret işlerine taallük edip mütekabilen mahkeme ve makamlarında cereyan eden muamelâtı adliyenin temsilcetine muaveneti mütekabile icrasını arzu buyurdıklarından bu maksatla bir mukavele aktine karar vermişler ve binaenaleyh murahhasları olmak üzere:

Türkiye Reiscumhuru Hazretleri:

İzmir meb'usu ve Hariciye Vekili Doktor Tefvik Rüştü Beyefendi Hazretlerini ve

Haşmetlü Büyük Beritanya, İrlanda ve Denizler ötesinde bulunan Beritanya Dominyonları Kralı ve Hindistan İmparatoru Hazretleri:

Büyük Beritanya ve şimali İrlanda için:

Haşmetlü Beritanya Kralı Hazretlerinin Türkiye Cümhuriyeti nezdinde

Fevkalâde sefir murahhas Asaletlû Sir George Russel Clerk G. C. M. G. C. B. Hazretlerini

2045

Murahhas tayin etmişlerdir.

Bu murahhaslar usulüne muvafık bulunan salâhiyetnamelerini yekdiğesine tebliğ ederek atıdaki hususatta ittifak eylemişlerdir:

I

Mukaddeme

Madde 1 — (1) Mukavele, gayri nizai mevaddı dahi muhtevi olmak üzere, yalnız hukuk ve ticaret işlerine kabili tatbiktir.

(2) Bu mukavelede «Zatı Haşmetpenahi» kelimeleri, Büyük Beritanya, İrlanda ve Denizler ötesinde bulunan Beritanya Dominyonları Haşmetlû Kralı ve Hindistan İmparatoru manasını ifade eder.

(3) Bu mukavelede «Yüksek Âkit Taraflardan birinin (veya diğerinin) arazisi» tabiri Zatı Haşmetpenahiye taallûku halinde İngiltere ve Galles arazileriyle 17 inci maddede mezkûr teşmil ve 18 inci maddede mezkûr iltihak muameleleri hasebile Mukavelenin kabili tatbik olacağı her hangi diğer arazi manasını ifade eder.

(4) «Yüksek Âkit Taraflardan birinin (veya diğerinin) tebaası tabiri, Zatı Haşmetpenahiye taallûku halinde, her neredé mukim olursa olsun, Zatı Haşmetpenahinin bilûmum tebaası manasını ifade eyler.

II

Vesika adliye ve gayri adliye tebligatı

Madde 2 — Yüksek Âkit Taraflardan birinin arazisinde tanzim edilen adli ve gayri adli vesikaların diğer tarafın toprağındaki eşhasa tebliği lâzım gelince, alâkadar taraf tebliğ edilecek olan bu vesikaları mübellâgulleyme, ihtiyarına göre, 3, 5 ve 6 ncı maddelerde mezkûr tariklerden biri ile tebliğ ettirebilir.

Madde 3 — (a) Tebliğ talepnamesi Türkiyede ait olduğu Türk makamlarına irsal edilmek üzere bir Beritanya konsolosu vasıtasıyla konsolosunun kâin bulunduğu vilâyetin valisine, İngilterede Londradaki Türk konsolosu vasıtasıyla İngiltere «Supreme Court of Judicature» unun «Senior Master» ine gönderilecektir.

(b) İrsal olunan vesikanın sadır olduğu makamın ismini, tarafeynin esamisini ve evsafını, mübellâgulleymenin ismini, sıfatını ve adresini ve mezkûr vesikanın cinsini müşir bulunan marûlbeyan talepname, tebliğin yapılacağı memleketin lisanında yazılmış olacaktır. Tebliğ olunacak vesika tebliğin ifa edileceği memleketin lisanında yazılmış olacak yahut ona bu lisanda yazılmış mütercem bir nüsha merbut bulunacaktır. Bu tercümenin doğruluğu talepnameyi gönderen konsolos tarafından, yahut alâkadar memleketlerden birinin veya diğerinin resmî veya muhalef bir mütercimi canibinden tasdik edilmiş bulunacaktır.

C. 8 F. 40

2045 (c) Tebliğ, muamele-i tebliğiyenin ifa olunacağı memleketin salâhiyet-ter makamı tarafından mümâsil vesikaların tebliği için mezkûr memleketin kanunu dahilisi ile muayyen olan şeklide, yahut talepname-de tebliğin mezkûr kanun ile gayri kabili telif olmıyan bir şekli mahsusta icrası hususunda bir arzu ifade edilmiş bulunuyorsa, o şekilde icra olunacaktır. Eğer kendisine vesika irsal olunan makam, bu işle iştigale salâhiyetler değilse mezkûr makam resen vesikayı kendi memleketinin salâhiyetler makamına irsal cilyecektir.

(d) Tebliğ talebinin icrasını arazisi dahilinde tebliğ vukua gelecek Yüksek Âkit Taraf ancak işbu tebliği kendi hakimiyetini veya emniyetini muhil mahiyette gördüğü takdirde, reddedebilir.

(e) Talepnameyi ahzeden daire, tebliğin vukuunu müsbit bulunan, yahut mezkûr tebliğin icrasına mâni olmuş olan esbabı mübeyyin vesikalari konsolosa gönderecektir. Tebliğin icra edildiği, muamele-i tebliğiye icra olunacak memleketin makamı tarafından muharrer ve bu keyfiyeti ve tebliğin suret ve tarihi icrasını muhtevi, bir şahadetname ile tesbit olunacaktır. Tebliğ olunacak vesika, ve var ise, tercümesi ikişer nüsha olarak gönderilecek ve şahadetname, bu nüshalardan biri üzerine muharrer, veya ona merbut bulunacaktır.

Madde 4 — Tebliğden dolayı Yüksek Âkit Taraflardan biri tarafından diğerine her hangi mahiyette hiç bir resim tediye edilmeyecektir.

Maahaza 3 üncü maddede mezkûr olan ahvalde, memleketinden vesai-kin sadır olduğu Yüksek Âkit Taraf, canibinden vesai-ki mezkûrenin tebliğ olunduğu Yüksek Âkit Tarafa, tebliğin icrasında müstahdem eşhasa, kanunu mahalli mucibince tediyesi lâzım gelen harç ve masarifi ile tebliğin bir şekli mahsusta icra edilmesinden mütevellit harç ve masarifi tediye edecektir. Mezkûr harç ve masraflar, tebliğ ifa olunan memlekette tebaa hakkında mer'i tarifinin kabili tatbik olduğu derecede, mezkûr tarifeye tevfikan hesap edilecektir. Bu harç ve masrafların tesviyesi, tebliğin ifa olunduğu memleketin makamati tarafından, 3 üncü maddenin (e) fıkrasında muharrer şahadetname isal edildiği vakit talepnameyi göndermiş olan konsolostan talep edilecektir.

Madde 5 — Mübellâgulleh eğer vesai-kin memleketinden sadır olduğu Yüksek Âkit Taraf tebaasından ise tebliğ olunacak vesika hiç bir cebir ve taziyik icra edilmeksizin ve memleketinde tebliğ ifa olunacak Yüksek Âkit Tarafın makamatinca bir müdahale vaki olmaksızın mübellâgullehe vesai-kin memleketinden sadır olan Yüksek Âkit Tarafın siyasi veya şebenderi memurini mârifetile dahi tebliğ olunabilir.

Vesika, tebliğin icra edileceği memleket lisanında muharrer olacak ve ya ona bu lisanda bir tercüme merbut bulunacaktır.

Madde 6 — Mübellâgulleh, vesikanın memleketinden sadır olduğu Yüksek Âkit Tarafın tebaasından ise, tebliğ keyfiyeti, vesikanın sadır olduğu memleket kanununun bu usulü kabul ettiği ahvalde, posta ile dahi icra olunabilir.

III
Beyyine ahzi.

Madde 7 — Yüksek Âkit Taraflarından birinin mahkemesi diğer Yüksek Âkit Taraf toprağında bir beyyine ahzine karar verirse işbu ahzi beyyine keyfiyeti 8 ve 10 uncu maddelerde muharrer eşkâlden her hangi biri ile vaki olabilecektir.

Madde 8 — (a) mahkeme kendi kanunları ahkâmına tevfikân bir istinabe varakası ile Yüksek Âkit Tarafın arazisindeki salâhiyetler makama müracaat ederek ondan havzai kazası dahilinde bir tahkiki adli icrasını talep edebilir.

(b) İstinabe varakası kendisine müracaat vaki olan makamın lisanında muharrer olacak veya ona, lisanı mezkûrda bir tercüme merbut bulunacak ve bu tercümenin doğruluğu mahkemesinden talep sadır olan Yüksek Âkit Tarafın bir siyasi veya şebkenderi memuru yahut alâkadar memleketterden birinin resmî veya muhalef bir mütercimî canibinden musaddak olacaktır.

(c) İstinabe varakası, Türkiyede, ait olduğu Türk makamına irsal edilmek üzere bir Britanya konsolosu vasıtasile konsoloshanenin bulunduğu vilâyet valisine, İngilterede, Londradaki Türk konsolosu vasıtasile «Supreme Court of Judicature» «Senior Master» ine gönderilecektir.

(d) Kendisine istinabe varakası gönderilen makamı adli varakai mezkûreyi kendi memleketinin makamından sadır olan istinabe veya emirlerin icrasında müttehaz olan yesaiti cebriyenin aynı istimal ederek icra edilmekle mükellef olacaktır.

(e) Kendi marifetile istinabe varakası irsal olunan konsolos alâkadar tarafların hazır bulunabilmeleri veya kendilerini temsil ettirebilmesi için, istinabe muamelesinin vuku bulacağı tarih ve mahalden, arzu ettiği takdirde, haberdar edilecektir.

(f) İstinabe muamelesinin icrasından ancak:

1 - İstinabe varakasının vüsuku sabit olmadığı,

2 - Makamatına istinabe varakasının gönderildiği memlekette istinabe nin icrası ciheti adliyenin vezai fi idadına dahil bulunmadığı,

3 - Memleketinde talebi vakiin icra edileceği Yüksek Âkit Taraf onu hakimiyet veya emniyetini muhil telâkki ettiği takdirde imtina olunabilir.

(g) Kendisine istinabe varakası gönderilen makam salâhiyetler bulunmadığı takdirde, ayrıca bir talebe hacet kalmaksızın, varakai mezkûre aynı memleketin salâhiyetler makamına memleketi mezkûrenin kanunlarile mevzu kavaide tevfikân, isal olunacaktır.

(h) İstinabe varakasının kendisine gönderilen makam tarafından icra edilmediği ahvalin her birinde, bu makam istinabenin icrasından imtinaa saik olan sebepleri, yahut istinabenin hangi makamı adliye gönderdiğini işaretle ederek, istinabe talebini kendisine göndermiş olan konsolosu keyfiyetten derhâl haberdar edilecektir.

(i) İstinabe varakasını icra eden makam takip olunacak usul hakkında kendi memleketinin kanununu tatbik edecektir.

2045 Maahaza talip olan makamın bir usulü mahsusa tatbik edilmesi hakkındaki arzusu is'af olunacaktır; şu şartla ki böyle bir usul istinabenin icra edileceği memleketin kanunile gayri kabili telif olmasın.

Madde 9 — (a) İstinabe icrasından dolayı Yüksek Âkitlerden biri tarafından diğerine herhangi bir mahiyette hiç bir resim tediye olunmayacaktır.

(b) Maahaza istinabe talebi kendi mahkemesinden sadır olan Yüksek Âkit Taraf, şahitlere, ehli hibreye, tercüman veya mütercimlere verilecek her nevi harç ve masarifi, ve tay'an icabet etmiyen şahitlerin celbini temin için vaki olan masrafları, ve salâhiyettar adli makamın kanunu dâhilinin müsait olduğu ahvalde kendilerine icrayı hareket için nihayet verebileceği şahsın ücret ve masarifini, ve talep üzerine bir usulü mahsusa takip bulunduğu takdirde bundan mütevellit ücret ve masarifi, arazisinde istinabenin icra edileceği Yüksek Âkit Tarafa tediye edecektir.

(c) Bu ücret ve masarifin tediyesi istinabenin icrasını talep eylemiş olan konsolostan, istinabe icra olunan memleketin makamı tarafından, işbu istinabenin ifasını müsbit vesaikin hini tevdiinde istenilecektir. Üçurat ve masarifi mezkûre istinabenin icra edildiği memlekette tebaa hakkında mer'i tarifenin kabili tatbik olduğu derecede mezkûr tarifeye tevfikân hesap edilir.

Madde 10 — (a) Kendi arazisinde beyyine ahzedilecek olan Yüksek Âkit Taraf makamının müdahalesi olmaksızın, huzurlarında beyyinenin istima edileceği mahkemelerin mensup olduğu Yüksek Âkit Tarafın siyasi veya şebhenderi memuru marifetile dahi ahzi beyyine caizdir.

(b) Ahzi beyyine için tayin edilen siyasi veya şebhenderi memuru, mahkemeleri için beyyine talep edilen Yüksek Âkit Taraf tebaasından olmak şartile, isimleri muayyen şahsı şahit sıfatile isbatı vücut etmeğe, veya bunları her gûna vesaiki ibraz eylemeğe ve yemin etmeğe davet edebilir, fakat cebir istimaline salâhiyeti yoktur.

(c) Konsolosun istar edeceği davet varakaları beyyinenin ahz olunacağı memleketin lisanında muharrer olacak, yahut onlara o lisanda muharrer bir tercüme merbut bulunacaktır.

(d) Beyyine, istima olunacağı memleket kanunile mevzu usule tevfikân ahz olunabilecek, ve tarafeyn hazır bulunmak, veya alâkadâr iki memlekette her birinin mahkemesi huzurunda icrayı harekete salâhiyettar herhangi bir şahıs ile kendilerini temsil ettirmek hakkını haiz bulunacaktır.

Madde 11 — 10 uncu maddede zikrolunan usul ile beyyine ahzi hususundaki teşebbüsün şühudun hazır bulunmaktan, ifade vermekten ve yahut vesaik ibraz eylemekten imtina etmelerinden dolayı akim kalmış olması bilâhare 8 inci madde mucibince müracaatte bulunulmasına mâni olamaz.

IV

Masarif için teminat ve sair

Madde 12 — Maarif için teminat, masarifin ve harçların tediyesi hakkındaki kararlar meccanen müzahareti adliye ve deyin için hapis hususlarında Yüksek Âkit Taraflardan her birinin tebaası diğer Yüksek Âkit Taraf ara-

zisinde işbu Yüksek Âkit Taraf tebaasına tamamen müsavî bir muameleden müstefî olacaklardır. ✓

Madde 13 — Yüksek Âkit Taraflardan birinin tebaası diğerinin arazisinde 12 inci maddeye tevfiķan masarîf için teminat ifasından istisna edildiği ahvalde böyle bir şahsı tediyeyi masarîfe mahkûm eden hükümler, birinci Yüksek Âkit Taraf arazisindeki mehakim veya makamlar tarafından o memleketin kavanini mucibince ilâmatı cnebiyenin tenfizi hususunda kabili tatbik en müstacel usul ile icra olunacaktır.

V

Ahkâmı umumîye

Madde 14 — Bu mukavelenamenin icrasına müteallik olarak tahaddüs edebilecek her gûna müşkilât diploması tarîkile hallolunacaktır.

Madde 15 — (a) Yüksek Âkit Taraflardan her biri bu mukavelenamenin mer'iyette bulunduğu esnada her hangi bir zaman, diploması tarîkile bu hususta iki ay evvel ihbarı keyfiyet etmek şartile mukavelenin ahkâmı mütebakîyesinin mer'iyetine hâlel gelmeksizin, 5 inci, 6 inci ve 10 uncu maddelerin mer'iyetine nihayet verebilecektir.

(b) Eğer bu mukavelenamenin mer'iyette bulunduğu müddet zarfında Türkiye Reisicumhuru 5, 6 ve 10 uncu maddelerin haklarında hâlen tatbik olduğu sınıf eşhastan gayri sunufu eşhasa da teşmiline muvafakatini Londra'daki Büyük Elçisi vasıtasile bildirecek olursa, bu maddeler her iki Yüksek Âkit Taraf arazisinde işbu tebliğ tarihinden itibaren ve o tebliğ tevfiķan teşmil olunacaktır.

Madde 16 — Türkçe ve İngilizce metinleri müsavî derecede kabili ihtîcaç olan işbu mukavelename tasdika tâbi olacaktır. Tasdiknameler Londra'da teati olunacaktır. Mukavele tasdiknamelerin teatisi tarihinden üç ay sonra iktisabı mer'iyet edecek ve mer'iyete var'ından itibaren üç sene mer'i kalacaktır. İki Yüksek Âkit Taraftan hiç biri müddeti mezkûrenin inkızasından altı ay evvel mukaveleye nihayet vermek niyetinde bulunduğunu diğerine bildirmezse, mukavale iki Yüksek Âkit Taraftan her hangi birinin böyle bir tebliğde bulunacağı gündən itibaren altı ay geçinciye kadar mer'iyette kalacaktır.

Madde 17 — (a) Bu mukaveleneye İskoçya veya şimalî İrlandaya, ne Zati Haşmetpenahinin müstemleke ve mahmiyelerinden hiç birine, ne de Müttchit Krallık dahilinde Zati Haşmetpenahinin Hükûmeti tarafından hakkında manda icra edilmekte olan manda altındaki araziden hiç birine kendiliğinden tatbik olunmayacak, fakat Zati Haşmetpenahi, mukavelenin, 16 inci maddeye tevfiķan mer'iyette bulunduğu esnada her hangi bir zaman; Türkiyedeki büyük elçisi vasıtasile yapılacak bir tebliğ ile onu yukarıda mezkûr araziden her hangi birine teşmil edebilecektir.

(b) Tebliği mezkûr, alâkadar arazide adli ve gayri adli vesaikon ve istinabe varakalarının gönderileceği makamı tayin edecektir. Tebligat veya tercümelerinin yapılacağı lisan İngilizcedir. Keyfiyeti teşmilin mer'iyete var'ı tarihi tebliğ tarihinden itibaren bir ay olacaktır.

2045 (c) Yüksek Âkit Taraflardan her biri, bu maddenin (a) fıkrasında muharrer araziden her hangi birine işbu mukavelenamenin teşmili keyfiyetinin mer'iyete vaz'ından itibaren üç sene geçtikten sonra, altı ay evvel diploması tarikile haber vermek suretile, teşmili mezkûre her vakit nihayet verebilir.

(d) 16 ıncı madde mucibince mukavelenin mer'iyetten iskatı, Yüksek Âkit Taraflarca sarahaten başka yolda bir itilâf yapılmadıkça, mukaveleyi işbu maddenin (a) fıkrası mucibince teşmil edilmiş bulunduğu araziden her hangi biri hakkında da kendiliğinden hükümden iskat edecektir.

Madde 18 — Yüksek Âkit Taraflar, işbu mukavelename gerek 16 ıncı maddeye gerek bu madde mucibince vukubulan her hangi bir iltihaka tevfikân, mer'iyette bulunduğu esnada her hangi bir zaman, Zati Haşmetpenahinin diploması tarikile yapılan bir tebliğ ile Britanya mecmuai milelinden, Hükûmeti tarafından böyle bir iltihak arzusunda bulunabilecek her hangi bir uzuv için, işbu mukavelenameye iltihak edebileceğinde ittifak eylemişlerdir; ancak böyle iltihak tebliği, Zati Haşmetpenahinin, mukavelenamenin kabili tatbik olduğu bilûmum arazisi hakkında, bu mukavelenamenin iskatına dair Türkiye Reiscümhuru tarafından bir tebliğ icra olunduktan sonra vaki olamaz. 17 ınci maddenin (b) ahkâmı bu kabil tebligat hakkında kabili tatbik olacaktır. Bu kabil iltihaklardan her biri tebliğ tarihinden itibaren bir ay sonra mer'iyet iktisap edecektir.

(b) İşbu maddenin (a) fıkrasında mezkûr iltihakın mer'iyete vaz'ı tarihinden üç sene sonra Yüksek Âkit Taraflardan her hangi biri diploması tarikile altı ay evvel fesih ihbarında bulunarak mukaveleyi, hakkında iltihak tebliği yapılmış her hangi bir memlekete taallûku itibarile mer'iyetten iskat edebilir. Mukavelenin 16 ıncı madde mucibince iskatı, bu kabil memleketlerden her hangi birine tatbikına müessir olmayacaktır.

(c) Bu maddenin (a) fıkrası mucibince vaki olacak her hangi bir iltihak tebliği, işbu iltihak tebliğinin hakkında vaki olduğu memleketin Hükûmeti tarafından idare edilen her hangi bir tetümmei araziye veya manda altında bulunan araziye şamil olabilecek ve böyle bir memleket hakkında (b) fıkrasına tevfikân yapılacak her hangi bir fesih tebliği, mezkûr memleketin iltihakına ait tebliğnamenin şamil olduğu tetümmei araziye ve manda altında bulunan araziye de tatbik olunacaktır.

Tasdiklenilmekal aşağıda imzası bulunanlar bu mukaveleyi ingilizce ve türkçe metinlerde imza etmişler ve mühürlemişlerdir.

İki nüsha olarak Ankarada bin dokuz yüz otuz bir senesi teşrinisani ayının 28 ınci günü yapılmıştır.

Dr. T. Rüşü

George T. Clerk

Türkiye-İngiltere Muzahareti Adliye mukavelenamesine merbut
İmza Protokolü

Muamelâtı adliyenin temsilinde mütekabilen muavenet icrası hakkındaki bugünkü tarihli mukaveleyi imza ederken zirde vaziülimza ve salâhiyeti kâmileyi haiz murahhaslar atıdaki hususati kararlaştırmışlardır:

17 ınci madde ahkâmı, merbut listede ştatat edilen arazinin kâffesinde,

ve hükümetleri tarafından işbu maddeye tevfiқан mukavelenin kendilerine teşmili arzusu izhar edildiği takdirde, kezaik Terre Neuve ve Cenubi Rho- 2045 dezya ya da tatbik olunacaktır.

İki nüsha olarak Ankarada teşrinisani ayının 28 inci günü yapılmıştır.

Dr. T. Rüştü

George T. Clark

İmza protokoluna merbut liste

- Bahamas
- Barbados
- Bermuda
- İngiliz Güyanı
- İngiliz Hondürası
- Seylân
- Kıbrıs
- Falkant adaları ve tetümmatı
- Fiji
- Gambiya (müstemleke ve mahmiye)
- Cebelüttarik
- Altın sahil
  - a - Müstemleke
  - b - Aşanti
  - c - Şimal arazisi
  - d - İngiliz mandası altındaki Togoland
- Honk Kong
- Jamayik (Törk ve Kaykos adalarile Kayman adaları da dahil olmak üzere)
- Kenya (müstemleke ve mahmiye)
- Leeward adaları
  - Antigua
  - Dominika
  - Monserrat
  - Sent Kristofer ve Nevis
  - Virgin adaları
- Malaya Devletleri
- ~~2. Müstehit Malaya Devletleri~~
  - Negri Sembilân
  - Pahang
  - Perak
  - Selângor
  - b - Gayri müttehit Malaya Devletleri
  - Yohore
  - Kedah
  - Kelantan
  - Perlis
  - Trengganu

Büncü
Malta